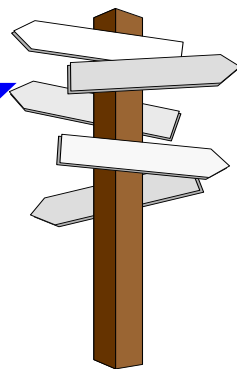




Útjelző



2003 MÁRCIUS

Az E.K.E. Bányászati Osztályának ismertetője

III. évf. 8. sz.



Földalatti kristályvilágok

Egészen pontos felmérés nem készült róla, de valahányszor számbavesszük a bányászati turista egyesületeket, szembetűnő hogy a hivatalosan bejegyzett társaságok sorában úgy számbelileg mint tevékenységük súlyát tekintve, a barlangászok messze megelőzik egyéb ágazatok (mint alpinizmus, túrasport, természetvédelem vagy honismeret) művelésére szakosodott társaikat.

Aki viszont valamelyest ismeri a Szörényi-érchegység (Szemenik, Aninai- és Dognácskai-hegyek) vagy a Szörényi-havasok (Retyezát, Szárkő, Godján, Cserna) titkait, ezen mitsem csodálkozik. Annyi káprázatos, földalatti csodák sorát felvonultató "mélységgel" dicsekedhetnek ezek a tájegységek melyeknek puszta felsorolása is oldalakat töltene meg.

Miközben a barlangok kristályzuhatagjaiból kizárólag filmrevett gyűjteményt illik és szabad is egyben összeállítani, addig létezik egy párhuzamos világ melynek kincseit csakis a mélységből kiemelve lehet magunknak megmenteni. Ez a világ a (főleg színesfém- és vas-) bányák gyomra, ahol agyagba vagy meddő kőzetbe ágyazódva teremnek a legváratlanabb mértani alakzatokra, színekre és hatásokra képes bányavirágok.

Nehéz eldönteni, hogy melyik kristályvilág az értékeesebb. Vajon a természet laboratóriuma által önként felajánlott produkció vagy a vakondokszorgalommal napfényre hozott és gyűjteményekbe foglalt ikeruniverzum? Mintha megosztani kívánna bennünket, látványimádókat és bárhol titkot sejtőket, a szépség ...

Hasztalan.

Milles

Pödör György:

SZTALAGMIT

A csendfalon kristály-áhitat, lassan feloldja magát a ma: percek emléke még átitat, mielőtt végleg elmúlana.

Éjszakák márvány nyugalmban fénylenek karsztos homlokok. Minden lényegtelen lemállad: a megtörtént bogozgat okot...

Jóteköny víznyelő a párna, s a hallgatás képesesiből tarka sztalagmit-álmom kinő:

mintha saját magára várna, a felcsillanó nyugalomban rajta körbe tekint az idő.



A Gruescu ikerkristály

Ezt a világon egyedülálló, tökéletes kereszt alakú, dupla ikerkristályt a Dognácskai hegyek között megbúvó, manapság saját túléléséért küzdő bányásztelepülésen, Vaskón találták

A 10/2001 számú törvény adta lehetőségekkel élve, az EKE Bánsági Osztálya sikeresen visszaperelte az egyesület Boksánbánya-i egykori tulajdonát a Resicai Bíróság 834/2003.III.10 számú ítélete nyomán.

Az alábbiakban egy, az Erdélyi Kárpát Egyesület hivatalos értesítőjének, az Erdély című folyóirat XXXVI. évfolyamának 5 – 6. számában 1939 folyamán megjelent cikket teszünk újra közzé, melyben leírást kapunk a "birtok" akkori állapotáról valamint az itt lebonyolított tevékenységekről.

Sízés az EKE boksáni menedékháza körül

Az E. K. E. boksáni osztálya alakulásától, 1934-től kezdve szívós és kitartó munkát végzett a sízés megismertetésére. Itt a bánsági hegyek közt abban az időben alig volt egy-két síző, s most osztályunk tagjainak több mint fele, kb. 40 személy síbarát. Szinte ugrásszerűleg emelkedik ezen szép sport kedvelőinek száma.

Boksánbánya természeti szépségekben bővelkedő vidékén, számtalan sízésre alkalmas terület van. A legjobb ezek közt a Várhegyen lévő hatalmas rét (380 m. magasságban). Osztályunk ezen kitűnő síterepen egy holdnyi területet vásárolt és azon egy kis melegedőt épített. Az épület 20 – 25 személy befogadására alkalmas, fa oldalbordás és vakolt. A jó dobkályha körül sok kellemes órát töltöttek el a sízők.

Boksánbánya a legkönnyebben megközelíthető kiránduló és sízésre alkalmas területe a bánságnak, de különösképpen a temesváriaknak (80 km Temesvártól), ahonnan az év minden szakában számos látogatója van. Évek óta kedves és állandó vendégeink az E. K. E. temesvári osztályának tagjai. Pld. a múlt esztendőben több mint 400 látogatója volt melegedőnknek, ezek közt 136 vendég. Az E. K. E. temesvári osztálya, Vajda Ernő tanár úr vezetésével szép teáskészlettel gyarapította melegedő házunk szerény felszerelését.

Az idei síévadra is megtettük a szükséges előkészületeket a síző vendégeink fogadására. Melegedőházunkat mentőfelszereléssel láttuk el és állandó szolgálatot teljesít egy kioktatott mentő. A ház körül jó gyakorló lankás rétek és szép erdős vidékek terülnek el. Gyakorlásra és kirándulásra egyformán kiváló terep. Köröskörül gyönyörű kilátás tárul elénk a bánsági hegyekkel szegélyezett hatalmas síkságra.

A melegedő közelében áll a török időkből visszamaradt vár regényes romja, amely nyáron kedvenc kiránduló helye a természetbarátoknak. Síugrósánc építését is tervbe vettük. Rövidesen, ha az anyagiak megengedik, melegedőnket kibővítjük és kilátótorony építésére is sor kerül. Most csak várjuk a jó téli időt és a sízők minél számosabb csapatait. Várjuk szeretettel a mi kedves vendégeinket „Jó havat” kiáltással.

Brindza József



Az EKE boksáni osztályának menedékháza félig kész állapotban, 2 Km-nyire a boksánbányai állomástól. (Goldner Miklós felvétele)

2003 január 1. és március 31. közötti EKE túrák, kirándulások és rendezvények

2003 január 11	Gyalogtúra + szánkósbuli	Temesvár – Sarlota – Erdőhát – Temesvár	Túravezető: Balázs István	28 résztvevő
2003 január 14	Videovetítés	A Temesvár-i Magyar Ház Civil termében	Ohánovics Miklós	25 résztvevő
2003 február 21-23	Magashegyi túra	Karánsebes – Borló – „Prietenii Munților” menedékház – Szárkó csúcs – „Prietenii Munților” menedékház – Borló – Karánsebes	Túravezető: Illés Mihály	6 résztvevő
2003 február 22	Gyalogtúra	Temesvár – Sarlota – Rigósfürdő – Temesvár	Túravezető: G.Szabó László	11 résztvevő
2003 március 1-2	Magashegyi túra	Karánsebes – Borló – Cuntu meteo-állomás – Szárkó csúcs – Borló – Karánsebes	Túravezető: G.Szabó László	7 résztvevő
2003 március 15	Kerékpártúra	A Temesvár-i és a Temesvár környéki 48-as emlékhelyek meglátogatása	Túravezető: G.Szabó László	5 résztvevő
2003 március 29	„Brindza József” Hegytúra	Vasiova – Vaskő – Vertópia tó - Németboksa	Túravezető: Sztupár Zoltán	6 résztvevő

Nemzeti parkjaink

Domogléd – Cserna

Mennyit bír el egy völgy? – tehetnénk fel a kérdést végighaladva a Herkulesfürdőt kiszolgáló vastállomástól egész Csernafaluig, vagyis hozzávetőleg azon a területen, melyet Domogléd-Cserna Nemzeti Parknak hívnak. Van itt mindenre alkalmas hely és alkalom. Vannak párjukat ritkító szorosok, vízesések, meredek sziklafalak, meleg és jéghideg források, egyre inkább védelemre szoruló állat- és növényfajok. Vannak sziklamászó versenyek, természetvédő szimpóziumok, gyógykezelés a legmagasabb fokon és van tömegturizmus ...



**Ahol már „az ember alkotó kedve” az úr ...
(Völgyzáró gát a Cserna folyón, valahol a Hét Melegforrás közelében)**

Hogy miként lehet mindezt összeegyeztetni, azt már valószínűleg azok is csak találgatták akiknek sikerült 1932-ben keresztülvinniük, hogy **Domogléd-Ceszna** néven egy **2.743 hektáros** területet minisztertanácsi rendelettel rezervátummá nyilvánítsanak. Ezt a védett területet 1982-ben **60.100 hektárra** terjesztik ki és Nemzeti Parkká minősítik. Ám az akkoriban kiadott útikönyvek – melyekből tucatnyi oldalon keresztül csorog a szocialista buzgalom – arról a szomorú tényről is árulkodnak, hogy a dömpingszerű turisztikai fejlesztések sodrásában valymi kevés esélyt adtak a természetnek.

Ekkor épül fel a tömbházakra emlékeztető szállodák sora, közvetlenül a Domogléd büszke szikláira támaszkodó dombháton, melyeknek összkapacitása messze meghaladja a fürdő kezelőhelyeinek számát. Ez az a periódus amikor a szakszervezetek száz-

ezerszám nyaraltatnak itt embereket anélkül, hogy a természet itt fellelhető páratlan értékeire valaki is felhívna figyelmüket. Hogy nem történt visszafordíthatatlan rombolás, az inkább a sziklafalak meredekségének és az aszfaltturistát rémülettel eltöltő szarvasviperának köszönhető.

A rendszerváltás utáni gazdasági pangásnak, paradoxális módon az volt az előnye, hogy megállította a vízszintes terjeszkedést, hiszen a túlméretezett szállodaláncot még fenntartani is alig akadt pénz. A századforduló táján aztán kezdtek feltűnedezni a külföldi befektetők, akik viszont elsősorban a régi, főleg Monarchia-beli szállókat vették meg és kezdték felújítani. Kétségtelen pozitívum, de ennek egyenes következménye, hogy az árak felszökken és az idelátogató turistatársadalom kettészekad.

Lesznek luxusautóval ideránduló sétáló-pihenők, vagy jó pénzért betegségeiket kúrálók és leszünk mi, a bakkencsosok, akik olcsó kempingben vagy sátorban húzzuk meg magunkat az itt fellelhető természeti csodák kedvéért. Mert ha az egészségbiztosítás továbbra is úgy fog packázni az emberekkel mint eddig, akkor éppen azok szorulnak ki a völgyből akiknek a legnagyobb szükségük volna erre a fürdőhelyre.

Bár a kialakult infrastruktúra kétségtelenül rányomja bélyegét az itt zajló turistaéletre, marad még hely, látni-, tenni- és élvezni- való a nonkomformisták számára is. Sőt, szinte csak számukra terem élmény a vízesések (Vânturătoarea és Roșeț), barlangok (Betyárok odja, Soroniște, Șerban), szorosok (Prisacinei, Ceszna és Corcoaia) vagy akár a Domogléd gerincén, ahová csak jó erőben és megfelelően felkészülten lehet eljutni.

Vitathatatlan sokszínűsége és vitatható keveredése a különféle értékeknek, mindenképpen kiemelt státuszt kölcsönöz a Cserna völ-



**... és ahol még nem
(A Vânturătoarea vízesés)**

gyének. Mindemellett azonban, a környékbejáró túrákon túl, ez a folyómeder képezi felvonulási vagy kifutási terepét az egyik legizgalmasabb Kárpátok-beli vándortúrának. Közvetlenül a vasútállomás környékéről indul ugyanis a pirossávos gerinc-út vonal, mely a Cserna és Godján havasokon át a Kis-Retyezát hegyvonulataira (Iorgovanul, Drăgșani) vezet, ahonnan már a Retyezát Nemzeti Park csalogatja a turistákat.

A tapasztalt természetjárók azonban nem a gerincen kezdik a túrát, hanem Csernafaluig a folyóvölgyben vonulnak a Iovanul gyűjtőtóhoz – érintve közben a fennebb említett cél-pontok közül néhányat – utána pedig a piroskeresztes bekötő turistaúton kapaszkodnak fel a gerincre. Kellemes bemelegítő – vagy visszafelé jövet levezető – kirándulással ajándékozzák meg magukat ezáltal, az egyébként 2-3 napos, menedékházak hiányában csakis sátoros, embert-próbáló de fenséges magashegyi túra kiegészítéseként.

Illés Mihály

A verseci erődítmény

Versec mint település csupán a XV. század elején tűnik fel okiratokban. Ekkor erősen szláv elemekkel áthatott lakosú helység volt. Neve is szláv eredetű: podvrstan = orom alatt vagy vrhsác = hegyes hely elnevezésekből származtatják.

A helységet 1427 május 19-én Zsigmond király adományozza Nagymihályi Albertnek s fiainak: Jánosnak, Lászlónak és Györgynek, érdemeik elismeréseként jutalmul a Krassó megyei Szentgyörgy uradalmat – amelynek alkotó része volt Podversa (a mai Versec) falu is.

Nem sokkal később azonban – 1444-ben – Nagymihályi György hűtlenségbe esve, elveszti birtokait amelyeket Hunyadi János kormányzó lefoglalt, tehát Versecet is.

1550 január 10-én Nagymihályi Albert utódai a garamszentbenedeki konvent előtt ovást emeltek az ellen, hogy a szentgyörgyi uradalmat, tehát Podvrstan falut is, Ferdinánd királytól Petrovics Péter és Fráter György megszerezhessek. Az óvás azonban tárgytalanná vált midőn 1551-52-ben mind Krassó megye székhelye mind pedig Temesvár török kézre kerülnek a hozzájuk tartozó uradalmakkal együtt.

Ami a verseci "várat", illetve erődítményt illeti, pontosan nem tudható mikor épült. Azt tudjuk viszont, hogy Zsigmond (1387-1439) király idejében a török betörések ellensúlyozására épült a délmagyarországi várak többsége, feltételezhetően Versec is. Okmány ugyan nincs erre nézve csak a csákiival való hasonlatosságból kifolyólag (amely 1393 körül épült) feltételezhető, hogy Versec erődítmény is – amely Podvrstan védelmét volt hivatott biztosítani – ebben az időben épülhetett.

A várat 1456-ban II. Mohamed egyik vezére, Gázi Báli bég, rövid ideig megszállva tartotta.



1552-ben amikor Ahmed pasa Temesvár ellen vonult, előbb Versecet foglalta el. Ahmed a hegyivár alatt a tőjellegetű Kis-Rét partján négyszögű, tömésfalkerítésű, 400 lépés területű palánkot építtetett.

A török világban Versec a temesvári vilajethez tartozott, Erdély határán fekvő végvár volt.

1590-1591-ben a verseci vár helyőrsége csupán 1 török agából, 2 török altisztből és 20 keresztény szerb zsoldosból állott.

1594 márciusában 200 fős szerb csapat, élükön Moydzás Péterrel, megtámadták a verseci palánkot és a törökök ott lévő barmaid elhajtották. Színán ezért a tettükért panaszt tesz Báthory Zsigmond erdélyi fejedelemnél kérve a tettesek megbüntetését. Erre a szerbek a hegyi várat is ostrom alá veszik. Akkori szokás szerint a szerb csapat vezére Halabur Jankul és a várbeli török aga párviadalra keltek amelyből a szerb került ki győztesen megölve a török agát. Ennek ellenére a törökök tovább védelmezték a várat míg az új temesvári pasa, Hasszán közeledtének hírére feladták a szerbek az ostromot.

1595 nyarán a Báthory Zsigmond által a törökök ellen küldött Borbély György csapata bevette előbb Bokcsa várát majd Versecet is, a török védőket kardélre hányva.

1605-1606-ban azonban Versec vára már újra török kézben van.

1658-ban a lugosi bánság is török kézre kerül, ezzel Versec megszűnt az erdélyi fejedelemség végvára lenni. A vár e harcokban megrongálódott, szinte romba dőlt. Nem is erősítették meg többé. Evlia Celebi török utazó 1666-ban írja a várról: "... hegyen mandula alakban épült, erős kőépítményű szép vár. Itt-ott azonban egyes helyeken már oly repedezett, hogy téli napokon a pásztorok juhaikat teletetés végett a repedéseken hehajtják. Emberek nem is laknak a várban. E várból hét napjára is ellátni". A palánkról megemlíti, hogy 20 várkatonája, 4 sáhi ágyúja és más felszerelése van. Benne egy deszka-minaretes dsámi és 8 deszkatetejű katonaház található. Keletre néző kapuja fából van, előtte felvonóhíddal. Az árkon kívül már a falu házai találhatóak. A felső vár felé szőlők helyezkednek el. "Kék szőlője ízletes, a leve azonban csípős", jegyzi meg a török utazó.

Török időkben Versec határában a várostól északra még egy másik palánk is létezett. Alakja kerek, 4 árokkal és 15 ár belső területtel rendelkezett. Kapuja a keleti oldalon volt.

Pálkovács István

**Útjelző – Az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztályának
negyedévenként megjelenő ismertetője – Térítés nélkül terjesztendő
Szerkeszti: Illés Mihály – e - mail: utjelzo@ekeban.ro**